

Menukaart: welke keuzes kun je als organisatie, locatie of groep maken op het gebied van duurzaamheid?

BRON: Ontwikkelteam duurzaamheidspedagogiek, 2023

Deze tool geeft ideeën op het gebied van duurzaamheid(spedagogiek). Er staan voorbeelden in van kleine en grote stappen die je als organisatie, leidinggevende of pedagogisch professional kunt zetten.

VOOR WIE

Managers, beleidsmedewerkers, leidinggevendenden, pedagogisch coaches en pedagogisch professionals

DOEL

Het doel van de tool is om ideeën te geven op het gebied van duurzaamheid(spedagogiek). Welke keuzes kun je maken als organisatie, locatie of groep?

WAT

De mogelijkheden op het gebied van duurzaamheid(spedagogiek) zijn eindeloos. De tool is dan ook niet bedoeld als complete lijst. Er staan ideeën op voor alle pijlers van pedagogische kwaliteit zoals het Expertisecentrum Kinderopvang die heeft benoemd:

1. De omgeving: ruimte, inrichting en materialen
2. Het programma en activiteiten aanbod
3. De interactievaardigheden
4. Samenwerken met ouders

Aandachtspunten en tips:

- Bij het maken van keuzes kan het handig zijn om te focussen op wat er binnen je **cirkel van invloed** ligt. Je **cirkel van betrokkenheid** is meestal groter, maar daar heb je vaak geen directe invloed op. Misschien zou je willen dat de organisatie kiest voor lokale leveranciers van biologische voeding, maar wordt die keuze elders binnen de organisatie gemaakt. Dan kun je er misschien wel voor kiezen om - als jullie eens tussendoor voeding kopen - te kiezen voor biologisch. Zo focus je op wat er binnen je cirkel van invloed ligt.
- Denk groot, maar begin klein! Het kan heel motiverend zijn om successen te behalen. Dat motiveert om weer nieuwe stappen te zetten. Een overweging kan daarom zijn om te beginnen met 'makkelijke' veranderingen en langzamerhand steeds moeilijkere veranderingen door te voeren.
- Als je niet kunt kiezen tussen twee stappen om mee te beginnen, dan zou je de ecologische voetafdruk de doorslag kunnen laten geven. Welke stap heeft daarop de grootste impact?
- Denk aan het betrekken van ouders, en afhankelijk van de leeftijd, ook de kinderen bij het maken van keuzes. Wat vinden zij belangrijk?
- Maak duurzaamheid een vast punt op de agenda van het teamoverleg en een vaste rubriek in de nieuwsbrief. Zo blijft het onderwerp bij iedereen leven.
- Documenteer de keuzes die je maakt met foto's of korte notities. Die kun je vervolgens gebruiken voor bijvoorbeeld het teamoverleg of de nieuwsbrief. Maar maak het documenteren niet te ingewikkeld en tijdrovend! Een foto van het aanleggen of onderhouden van de moestuin kan al voldoende zijn, maar zo leg je toch het proces vast en dat komt later op verschillende manieren van pas.

DE IDEEËN:

1. De omgeving; ruimte, inrichting en materialen

→ Inrichting binnen- en buitenruimte

- Een moestuin aanleggen én onderhouden
- Een ontdektuin aanleggen: aandacht voor spelen met water, zand, een heuveltje, bosjes
- Zorgen voor voldoende kleiding om buiten te spelen (regenpakken/laarsjes)
- Aandacht hebben voor biodiversiteit (insecten/planten/compost), bijvoorbeeld door het maken van een insectenhotel
- Gebruiken van rest- en natuurlijke materialen voor het spelen, binnen en buiten
- Gebruiken van natuurlijke kleuren en materialen in de binnenruimte. Dit ondersteunt de natuurbeleving
- Zorgen voor voldoende daglicht, ventilatie en planten (zowel binnen als buiten)

→ Organisatie

- Installeren van LED-verlichting
- Kiezen van leveranciers (denk aan: biologisch/lokaal of elektrisch vervoeren, etc.)
- Gebruik van waterbesparende dopjes in de kranen
- Gebruik van zuinige witgoed apparaten (energielabel)
- Hoe communiceer je: op papier of digitaal?
- Gebruiken van een duurzame papiersoort
- Gebruiken van milieuvriendelijke bestrijdingsmiddelen
- Installeren van zonnepanelen

→ Locatie

- Scheiden van afval (papier, plastic, GFT, rest)
- Hergebruiken van 'afval' (karton, papier, overige materialen) om nieuwe creaties te maken
- Bewustzijn van hoe je koelt in een ruimte: Staat er een airco aan? En is de deur dan dicht?
- Opvangen van regenwater, waar vervolgens mee gespeeld kan worden
- Bewust gebruiken van de drukknop op het toilet (veel/weinig water)
- Alert zijn op het minimaal gebruik van water (kraan uitdoen na gebruik)
- Uitdoen van de lichten wanneer een ruimte niet gebruikt wordt (of een bewegingssensor installeren)
- Apparaten niet opladen na sluitingstijd
- Bewust omgaan met de thermostaat
- Bewust omgaan met nachtverlichting
- Gebruik van milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen
- Selecteren van (nieuw) meubilair en speelgoed op basis van duurzaam materiaal (denk hierbij aan hout of riet, maar ook aan tweedehands/upcyclen)
- Kiezen van een eco-programma of -stand bij witgoed apparaten

2. Het programma en activiteiten aanbod

→ Voeding

- Aanbieden van vegetarische en/of vegan opties
- Gebruiken van biologische producten
- Hoe ga je om met restanten van voedsel (bijvoorbeeld schillen bij de compost, of een stronk van broccoli gebruiken om soep van te maken, overgebleven eten uitdelen)?
- Beperken van de keuzes in beleg, zodat er minder weggegooid hoeft te worden
- Verwerken van overrijp voedsel in nieuwe producten (bijvoorbeeld een overrijpe banaan verwerken in een bananenbrood)
- Bewuste keuzes maken ten aanzien van trakteren (bijvoorbeeld geen plastic wegwerpproducten bij de traktatie, geen inpakpapier of de traktatie altijd laten verzorgen door de groep in plaats van via het kind)

→ Activiteiten

- Organiseren van groene uitstapjes: samen leren over de natuur
- Meegeven van een 'sprokkeltasje' voor de vakantie: kinderen krijgen voor de vakantie een tasje mee waarin zij hun vondsten kunnen bewaren. Na de vakantie is er een mooie diverse verzameling van materialen voor nieuwe thema's, aankleding, etc.
- Helpen van dieren uit de omgeving
- Aandacht hebben voor het sociale netwerk in je omgeving (verzorgingsthus, de bureu)

3. De interactievaardigheden

- Overdracht van waarden/normen: uitleggen aan kinderen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt
- Het voorleven als pedagogisch professional:
 - Denk bijvoorbeeld aan hoe jij zelf reageert op insecten? Ga je gillen? Ga je het insect bekijken?
 - Wij hebben dorst, maar onze plantjes ook. Betrek kinderen bij het watergeven en onderhouden van de plantjes.
- Kinderen de ruimte geven om de wereld/de natuur te ontdekken: je praat en geeft uitleg bij wat de kinderen daarin zien of wat de waarde daarvan is
- Grenzen stellen in het 'gebruiken' van de natuur:
 - Je legt aan de kinderen uit dat jullie niet alle bloemen plukken. Drie bloemen is genoeg en de andere bloemen laten we staan.
 - Je geeft een volle emmer water voor de waterbak en legt uit dat kinderen het daarmee moeten doen. Op is op.

4. Samenwerken met ouders

- Organiseren van een kinderkledingruil (bijvoorbeeld eens per twee maanden een middag/avond organiseren waarop ouders kinderkleding kunnen ruilen)
- Organiseren van kookworkshops met ouders: gericht op biologisch, lokaal of juist seizoensgericht koken
- Ouders betrekken bij het verzamelen van materialen of het inzetten van vaardigheden
- Ouders betrekken bij natuurbeleving, door het benoemen van het belang van duurzaamheid in oudergesprekken, het delen van foto's van de kinderen terwijl zij buiten spelen, etc.